

Καταδύσεις στο βυθό της ψυχής στο έργο του Γεώργιου Βιζυηνού (Ηρακλής Ψάλτης, φιλόλογος)

/ [Πεμπτούσία](#)



[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bitly.com/1VictNG>]

5.3 «Ποῖος ἦτον ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου»

Το «Ποῖος ἦτον ὁ φονεὺς τοῦ ἀδελφοῦ μου» θεωρείται το πιο φιλόδοξο ίσως, από τα διηγήματα του Βιζυηνού, αφού σ'αυτό προσπαθεί να αξιοποιήσει ποικίλες αφηγηματικές τεχνικές, πολλαπλά επίπεδα ανάγνωσης, είναι πολυπρόσωπο, συνθήκη που το καθιστά «μικρό μυθιστόρημα»[410] κάνοντας συγχρόνως τολμηρές καταδύσεις στο βυθό τη ψυχής[411]. Δημοσιεύεται στην *Εστία* σε δύο συνέχειες (23 Οκτωβρίου και 6 Νοεμβρίου) το 1883 και το θέμα του είναι η αναζήτηση και η ανεύρεση του φονιά του αδελφού του αφηγητή.



Πολλά αμαρτήματα συναντώνται: «συγκεχυμένοι» φόνοι, αντιπάθεια για τον Άλλο, τον διαφορετικό, δεισιδαιμονία/μαγεία, ομοφυλοφιλία, εκδίκηση/αυτοδικία, φιλοχρηματία/σιμωνία, ψέμα, απανθρωπία και κλοπή.

Αφαιρούνται ανθρώπινες ζωές. Ο Κιαμήλ είναι ο δράστης δύο φόνων, σκοτώνει - χωρίς να το γνωρίζει- τον Χρηστάκη, τον αδελφό του αφηγητή, επειδή μοιάζει καταπληκτικά του δράστη[412] -το θέμα του σωσία στη λογοτεχνία σχετίζεται με την εναγώνια προσπάθεια του ανθρώπου να αυτοπροσδιοριστεί[413]- και αργότερα τον Χαραλαμπή του Μητάκου, τον δολοφόνο του φίλου του, τον οποίο εκλαμβάνει ως βρικόλακα που τον καταδιώκει. Στον δεύτερο φόνο έχει και τη σύμφωνη γνώμη του Σείχη του Τεκέ[414]. Φόνο διαπράττει και ο Χαραλαμπής του Μητάκου σκοτώνοντας τον αδελφοποιτό του Κιαμήλ (μάλλον) για ληστεία.

Ο Άλλος αντιμετωπίζεται με επιφύλαξη. Ο Γιωργής επανειλημμένως διατυπώνει την αντιπάθειά του για τους Τούρκους: *Ἡ μητέρα φαίνεται πολὺ εὐχαριστημένη ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν, καὶ εἶναι ὅλως διόλου ἐνασχολημένη μὲ τοὺς Τούρκους τῆς, ποὺ δὲν εἴμπορῶ νὰ χωνέψω[415]*. Ο αδελφός του, ο Χρηστάκης, δεν μένει στο σπίτι τους για το διάστημα των επτά μηνών που η μητέρα τους περιθάλλει τον τραυματισμένο και άρρωστο Κιαμήλ, γιατί -προφανώς- δεν επιθυμεί να συγχρωτιστεί με τον Άλλο, τον αλλοεθνή και αλλόθρησκο, τον Τούρκο[416]. Η απόρριψη όμως του Άλλου οδηγεί τον Χρηστάκη στον θάνατο, γιατί δεν επιτρέπει στον Κιαμήλ να γνωρίσει την εμφανισιακή του ομοιότητα του με τον Χαραλαμπή του Μητάκου. Αλλά και από το άλλο «μέρος» υπάρχει ανάλογη στάση. Οι Τούρκοι, οι μουσουλμάνοι, δεν ανέχονται να συγκατοικούν με χριστιανούς[417] και έχουν την πεποίθηση ότι όλοι οι χριστιανοί, οι Άλλοι, πηγαίνουν στην κόλαση[418]· όμως αυτές οι αντιλήψεις παραβιάζονται από όλους -Έλληνες και Τούρκους- του διηγήματος.

Η δεισιδαιμονία/μαγεία κυριαρχεί. Συνδέεται με την παράδοση και την έλλειψη μόρφωσης[419]. Το κείμενο αρχίζει με τις «σουρβιές», το βράδυ της παραμονής των Φώτων, μιας γιορτή συνδεδεμένη με προχριστιανικές δοξασίες για μικρούς δαίμονες που σκανδαλίζουν τους ανθρώπου, μέχρις ότου τους ανακαλέσει στην τάξη ο αγιασμός των υδάτων[420], η μητέρα και οι δυο γιοί της, Χρηστάκης και Μιχαήλος, βάζουν στη ζεστή πλάκα του τζακιού τους τα «σούρβα» -τα μάτια της κρυνιάς- για να μάθουν το μέλλον τους, το οποίο και «μαθαίνουν»[421]. Αργότερα και οι δύο μητέρες, χριστιανή και μουσουλμάννα, ζητούν τη «συνδρομή» μιας Αθιγγανίδος, για να βρουν τον δολοφόνο του Χρηστάκη. Και η «κοσκινομαντεία» επιβεβαιώνεται: *-Ἐδῶ εἶναι ὁ φονιάς καὶ ἐδῶ εἶσαι σύ. Κανένας δὲν εἶναι τόσο κοντά σου, ὅσον αὐτὸς καὶ τὰ παιδιὰ σου[422]*· αν και ο ορθολογιστής αφηγητής απορρίπτει και καταδικάζει κάθε μαγγανεία[423].

[Συνεχίζεται]

[410]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.ρι´.

[411]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.ριδ´.

[412]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.63.

[413]Μ. Ιατρού, *Ο σωσίας του νεκρού αδελφού* (Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Νησίδες, 2011)σ.32.

[414]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.97: «Γιατί ό Σείχης μας πού σέ είπα, αύτός μ´ έγλύτωσε... Φέρε με ένα μαυρομάνικο μαχαίρι νά σέ τó διαβάσω· και άμα τόν ξαναϊδής, τρϋπα τον, νά χυθῆ τó αίμα! Άλλη μιá φορά δέν θα ξαναβγῆ μπροστά σου».

[415]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ. 71 και σσ.75, 77.

[416]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ. 74: «κ´ εκείνος ό μακαρίτης (...) Έφτά μήνες είχαμε τόν άρρωστο στο σπίτι, έφτά μήνες δέν έπάτησε τó κατώφλιό μας.»

[417]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.76: «Τούτο ἦτον ὅλως διόλου άπροσδόκητον. Οί Τουρκοί, ιδίως έν μεγαλοπόλεσιν, ὄχι μόνον δέν κατοικοῦν ὑπό μίαν μέ χριστιανούς στέγην, άλλ´ οὐδ´ είς τήν αύτήν συνοικίαν τούς άνέχονται».

[418]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.91: «Έμείς οί Τουρκοί λέμε, πώς ὄλ´ οί Χριστιανοί θα πάνε στην κόλασι».

[419]Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.78.

[420]Μ. Ιατρού, *Ο σωσίας του νεκρού αδελφού*, όπ. παρ., σ.19.

[421] Γ.Μ. Βιζυηνός, *Νεοελληνικά Διηγήματα*, όπ. παρ., σσ.62-63.

[422] Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σσ.81-84.

[423] Γ.Μ. Βιζυηνός, όπ. παρ., σ.83: «Έγνώριζον, ώς είπον, τόν κατά δεισιδαιμονιῶν και μαγισσῶν ιδία πόλεμόν μου».